

SECURITATEA PSIHOLAGICĂ LA ADOLESCENȚI *PSYCHOLOGICAL SAFETY AT TEENAGERS*

DOROFEEV Zinaida, *doctorand*
Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă” din Chișinău
Email: zinaidadorofeev@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8345-1645>

DOROFEEV Zinaida, *Phd student*
“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau
Email: zinaidadorofeev@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8345-1645>

CZU 159.922.8

Rezumat

În acest articol este analizată securitatea psihologică la adolescenți. Factorii care influențează pozitiv sau negativ asupra securității acestora și importanța controlului parental. La fel sunt prezentate și abordările științifice ale cercetătorilor din domeniul psihologiei.

Cuvinte-cheie: securitatea psihologică, adolescența, mediul familial, control parental, mediul educațional

Abstract

This article analyzes the psychological security of adolescents. Factors that positively or negatively influence their safety and the importance of parental control. The scientific approaches of researchers in the field of psychology are also presented.

Keywords: *psychological security, adolescence, family environment, parental control, educational environment.*

Introducere

Adolescența este considerată de către cercetători o etapă dificilă de tranziție de la copilărie la vârstă adultă. Această etapă are propriile sale caracteristici. Cunoașterea acestor caracteristici este destul de importantă pentru prevenirea posibiloamenințări la adresa securității psihologice ale adolescenților. La această vârstă, se observă o creștere accentuată a caracteristicilor comportamentale, cum ar fi agresivitatea, lipsa de disciplină, conflictualitatea, incapacitatea de a se controla pe sine, în care originile formelor de comportament asociale ale adolescenților sunt adesea ascunse.

Schimbările psihice la care este supus adolescentul sunt generate de nevoile și trebuințele pe care le resimte – atât de nevoile apărute încă în pubertate, cât și de noile apărute în

adolescență. Adolescentul este supus la o serie de nevoi: nevoia de a ști, de a fi afectuos, de apartenență la grup, de independență etc.

Cele mai dramatice contradicții ale adolescenților se manifestă între dezvoltarea biologică și cea social-psihologică, între aspirații și posibilități, între diferitele categorii de trebuințe și modalitățile de satisfacere a lor, între realitate și ficțiune etc”.

O trăsătură caracteristică a acestei epoci este și curiozitatea, curiozitatea minții, dorința de a învăța informații noi, „necunoscute”. Un adolescent încearcă să stăpânească cât mai multe contacte sociale. Adolescenții au prezența unor astfel de caracteristici mentale precum maximalismul, dorința de a-și dovedi sieși și altora inocența, neîncrederea în sine, depresia, anxietatea crescută, sensibilitatea la diverse tipuri de obstacole. Aceste calități personale afectează în mod negativ securitatea psihologică.

Securitatea, fiind un concept ce face parte din științele sociale, are câteva semnificații oferite de ediții enciclopedice:

- Oxford English Dictionary explică securitatea drept „condiția de a fi protejat sau de a nu fi expus unui pericol, sentimentul de siguranță sau de eliberare în absența pericolului”;
- Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, securitatea denotă „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol”;
- În glosarul de termeni „Religie și securitate în Europa secolului XXI”, se precizează că securitatea „semnifică situația în care o persoană, un grup de persoane, stat, alianțe, în urma unor măsuri specifice adoptate individual sau în înțelegere cu alți actori, capătă certitudinea că existența, integritatea și interesele lor fundamentale nu sunt primejduite”.

Acestea, ca și multiple alte semnificații similare, relevă sensul obiectiv și subiectiv al noțiunii de securitate, explicitate în una dintre cele mai cunoscute și vechi definiții, care aparține lui A. Wolfers: „securitatea reprezintă o valoare”; „în sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar într-un sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate” .[2]

Conform opiniei cercetătorului S. Sanduleac, securitatea psihologică include mai multe aspecte legate de: reziliență, capacitatea de a face față stresului, anxietății, singurătății, actelor de agresiune, abuzului, atacurilor emoționale etc. Conceptul de securitate psihologică are un conținut destul de amplu ce coține comportamente, emoții, sentimente, comunicare, atitudini, mecanisme psihologice de adaptare etc., toate acestea având ca scop orientarea personalității spre bunăstare individuală.[3]

B. Harihgton citat de L. Coman afirmă că securitatea psihologică și socializarea copiilor poate fi dezvoltată numai în familie. Familia stimulează acest proces. Cristea S. accentuează că această învățare poate fi numai în familie [4].

Interacțiunile pedagogice și interpersonale din mediul educațional sunt sigure din punct de vedere psihologic dacă promovează un sentiment de apartenență; convinge participanții că sunt în afara pericolului și întăresc sănătatea mintală. Pentru ca procesul educațional să fie eficient, mediul în care are loc procesul trebuie să fie securizat. Un mediu sigur este unul care asigură securitatea emoțională. Emoțiile sunt expresii exterioare ale sentimentelor provocate de comportamente sau de evenimente. Dezvoltarea emoțională este corelată cu dezvoltarea fizică, cognitivă și socială și afectează toate aspectele vieții. Emoțiile sunt clasificate în două categorii: emoții plăcute precum bucuria, plăcerea, fericirea, râsul, încântarea, iubire, afecțiune, umor, amuzament, curiozitate; și emoții neplăcute, cum ar fi frica, furia, depresia, durerea, invidia, ura, gelozia și așa mai departe. Emoțiile plăcute facilitează creșterea, învățarea și sănătatea mintală, în timp ce emoțiile neplăcute inhibă sau împiedică creșterea, învățarea și sănătatea mintală pozitive facilitează învățarea, trezind atenția elevilor, motivația de concentrare, utilizarea strategiilor de învățare și autoreglarea învățării.

Cercetările afectivității, realizate de un șir de oameni de știință demonstrează că dezvoltarea psihică și afectivă a copilului e legată de atitudinea părinților față de copil, dinamica contactelor afective între membrii familiei, atmosfera emoțională în cadrul familiei [5].

Factorii familiali au o importanță majoră asupra socializării copiilor și a adolescenților. Ei au nevoie de mai multe resurse pentru o dezvoltare sănătoasă și rezilientă. Controlul parental este foarte important pentru copii și adolescenți fiindcă le furnizează limite în ceea ce privește acțiunile și comportamentele, precum și anumite granițe în relațiile interpersonale. Controlul le oferă părinților informații despre comportamentele copiilor și adolescenților și despre activitățile lor. Aceasta le oferă părinților să ia măsuri de prevenție și protecție. Specialiștii recomandă autocontrolul individual fiindcă acesta previne comportamentele deviante [6].

Înainte de a lua în considerare problema asigurării de sine a siguranței personale, este necesar să spunem despre existența a două abordări principale pentru asigurarea siguranței unei persoane în ansamblu.[7]

Conform primei abordări, starea de securitate se bazează pe eliminarea surselor de pericol. În acest caz, se presupune că securitatea este asigurată cu o participare minimă la acest proces a persoanei însuși, protecția este asigurată de stat și de mediul în care se desfășoară viața

persoanei, ceea ce este, fără îndoială, un factor necesar pentru siguranța sa, totuși, din cauza diferitelor circumstanțe, nu poate fi singurul garant suficient al securității.[8]

Conform celei de-a doua abordări, siguranța umană este rezultatul propriilor eforturi, ca subiect al unei situații periculoase sau extreme, prevenind sau minimizând rapid impactul negativ al acestei situații. Siguranța în acest caz se bazează pe capacitatea unei persoane de a ține situația sub control, păstrând și dezvoltând acele valori (fizice, mentale sau spirituale) care sunt extrem de semnificative pentru el în perioada de timp adecvată[9].

Nevoia de siguranță personală prevalează în situații stresante, forțând o persoană să mobilizeze toate forțele pentru a combate o situație stresantă și deloc pentru antrenament și dezvoltare. Potrivit cercetătorilor И. А. Баева și Г. В. Грачева siguranța psihologică creează condiții favorabile dezvoltării personale și armonizării sănătății mintale, asigurând că nu este nevoie să se apere[10].

Cercetătoarea A. Bolboceanu referă securitatea psihologică la contextele sociale, în care „oamenii au încredere în persoanele care alcătuiesc cercul lor de relații, simt că nu există amenințări reale sau potențiale, sunt deschiși pentru alții, au încredere și așteaptă același lucru de la cei din jurul lor”; „oamenii se simt în securitate psihologică atunci când nu le este amenințat Eul, imaginea proprie, nu sunt criticați cu răutate, când există condiții de viață necesare pentru echilibrul sufletesc și dezvoltare”[7].

În ultimele decenii, se lucrează activ în direcția identificării parametrilor securității psihologice în mediul educațional. Siguranța psihologică a mediului este definită de autori ca starea mediului, lipsit de manifestări psihologice violența în interacțiunea oamenilor, contribuind la satisfacerea nevoilor de bază în comunicarea personală și de încredere, crearea unei semnificații referențiale a mediului și, în consecință, asigurarea protecției psihologice a participanților săi. Bazat evidențierea unor parametri precum securitatea / insecuritatea personală și emoțională și abilitățile socio-psihologice sau ineptitudine, există patru tipuri de medii: mediu sigur psihologic; mediul liberal; mediu manipulativ-autoritar; mediu permisiv. Condiția principală crearea unui mediu sigur din punct de vedere psihologic este organizarea interacțiunii bazată pe comunicare dialogică, cooperare, respingerea violenței psihologice. Realizat printr-o pregătire socio-psihologică activă specială toți participanții la procesul educațional[11].

Securitatea psihologică este înțeleasă ca conștientizare de sine pozitivă a unei persoane, bunăstarea sa emoțională, intelectuală, personală și socială în condiții socio-psihologice specifice, precum și absența unor situații de a provoca daune psihologice individului sau încălcarea drepturilor sale [12].

Securitatea psihologică este un construct de bază ce poate fi alcătuit din mai multe resurse cum ar fi: starea de bine și optimismul, atașamentul, auto-actualizarea, echilibru emoțional, deschidere. Toate aceste resurse fiind foarte bine accentuate deja la vârsta adolescenței permit persoanei să facă față agresiunilor, să adopte strategii de coping active, să fie rezilienți și auto eficienți și să acționeze corespunzător la factorii de amenințare din exterior prin acumularea capitalului psihologic necesar de a fortifica securitatea psihologică[3].

Cercetătorii din domeniul psihologiei delimitează mai multe tipuri de securitate: securitatea ca condiție a mediului, securitate ca concept al propriei siguranțe și securitatea relațiilor interpersonale. Caracteristicile individuale ale personalității reflectă specificul acceptării sinelui în condițiile siguranței[13].

În viziunea mai multor cercetători, securitatea psihologică cuprinde constructe cognitive și emoționale care fac posibilă tratarea securității ca un fenomen psihologic. Prin urmare, securitatea poate fi descrisă ca o stare de liniște interioară, atitudine pozitivă, încredere în sine și ceilalți, stare de bine, deschidere și relaxare [14].

Securitatea este o nevoie de bază; numai atunci când nevoile de securitate sunt satisfăcute, o persoană poate lucra spre îndeplinirea stimei de sine necesare. Cu toate acestea, alți cercetători insistă asupra faptului că persoanele cu stimă de sine scăzută sunt incapabili să dezvolte sentimente de securitate, deoarece le lipsește încrederea, iar respectul de sine ridicat este mai probabil să producă un sentiment de securitate [16].

Numărul de persoane care se caracterizează printr-o nevoie deformată de securitate personală este în creștere, ceea ce duce la o scădere a satisfacției față de prezent și la o lipsă de încredere în viitor, la distrugerea integrității persoanei, la creșterea fricii și a anxietății și la o scădere a rezistenței la influențele adverse.

În lumea modernă, există multe amenințări la adresa securității psihologice ale individului care a apărut în plan natural, economic, politic și informațional. O parte a societății nu acordă nici o atenție intensificării acestor amenințări. Știința psihologică depune eforturi pentru a dezvălui natura agresivității, devianței, conflictelor sociale, intoleranței religioase, riscurilor, încercând să combine abordările cognitive și sociale în procesul orientării problematice a cercetării de a se dezvolta decizii raționale în domeniul securității psihologice.

Bibliografie

1. ABDOLLAHI A, YAACOB SN, ABU TALB M, ISMALL Z. Social anxiety and cigarette smoking in adolescents: the mediating role of emotion intelligence. Sch Ment Health. 2015;7(3):184–92.

2. LOYD, C., Social work, stress and burnout: A review, *Journal of Mental Health* (2002) 11, 3, 255–265
3. SANDULEAC, S. et all, Aspecte psihosociale ale securității psihologice : monografie / Sergiu Sanduleac, Elena Losîi, Carolina Perjan, pag.240 ISBN 978-9975-3342-8-0.
4. COMAN, L. Educația parentală cu privire la socializarea copiilor de vîrstă timpurie. In: *Practica psihologică modernă: conf. prfctico-șt. cu particeparea intern.*, 26-28 sept.2014: Program / com. șt. Perjan Carolina [et al.]; com. org.: Kornienko Pavel [et al.]. – Chișinău: S. n., 2015 (TipogrUPS «I. Creangă»). – 135 p.
5. PERJAN, C. et all, Aspecte psihosociale ale securității psihologice : monografie / Sergiu Sanduleac, Elena Losîi, Carolina Perjan, pag.240 ISBN 978-9975-3342-8-0.
6. ABRIC J. C., Psihologia comunicării. Teorii și metode. Editura Polirom, Iași, 2002
7. SULDO, S., HUEBNER, E. Is Extremely High Life Satisfaction During Adolescence Advantageous?. *Soc Indic Res* 78, 179–203, 2006. <https://doi.org/10.1007/s11205-005-8208-2>
8. СЕМЕНЮК, Л. Психологические особенности агрессивного поведения подростков и условия его коррекции. Москва: Флинт, 1998, 96с. ISBN 5-89349-113-0
9. СОЛОВЬЕВА, А.В. Психологическая защита в подростковом возрасте [Электронный ресурс]: сущность, содержание, причины: монография / А.В. Соловьева. — М.:ФЛИНТА, 2013. — 184 с. — Режим доступа:<https://ibooks.ru/reading.php?productid=337970> ISBN 978-5-9765-1596-3
10. PIAGET, J. Psihologia inteligenței. Ed. a 2-a. Bucuresti: Ed. Șt., 1998. 154 p. 79. Popescu-Neveanu, Paul.; Zlate, Mielu; Crețu, Tinca. Psihologie. București: Ed. D.P., 1996, 222 p.
11. LOSÎI, E. Psihologia educației. Chișinău: CEP USM, 2014, 204 p. ISBN 978-9975-71-507-2
12. SANJUAN P., GUILLEN D., PEREZ - GARCIA A. M. Rasgos de personalidad y recursos psicologicos como predictores del bienestar emocional en adolescentes con y sin formaciyn en escuelas de tauromaquia [Personality traits and psychological resources as predictors of emotional well-being in adolescents with and without trening in bullfighting schools] // *Revista de Psicopatologia y Psicologia Clínica*. 2018. № 23(1). P. 1–12. DOI: 10.5944/rppc.vol.23.num.1, 2018.18494.
13. ДОНЦОВ А., ЗИНЧЕНКО Ю., ЗОТОВА О. Психология безопасности : учеб. пособие для академического бакалаври-ата / — М. :Издательство Юрайт, 2015. — 276 с.
14. ОРМЕ, Г. Эмоциональное мышление как инструмент достижения успеха / Г. Орме. — М: «КСП+», 2003. — 272 с.
15. LOSÎI, E. Psihologia educației. Chișinău: CEP USM, 2014, 204 p. ISBN 978-9975-71-507-2
16. DEKOVIC, M., Risk and protective factors in the development of problem behavior during adolescence, *Journal of Youth and Adolescence*, 1999, 28, p. 667–685.